

Закон України № 3899ІХ від 20.08.2024. Дата оновлення: 20.08.2024.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3899–20#Text> (дата звернення: 17.01.2025).

5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96–%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.01.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-462-0-15>

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ ВИКОНАННІ НИМИ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ (З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС)

Вєденєєв Дмитро Валерійович

*доктор історичних наук, професор,
провідний науковий співробітник*

*Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби
з організованою злочинністю при Раді національної безпеки
і оборони України
м. Київ, Україна*

Семенюк Олександр Сергійович

*доктор юридичних наук,
перший заступник керівника*

*Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби
з організованою злочинністю при Раді національної безпеки
і оборони України
м. Київ, Україна*

В основі явища правового захисту діяльності співробітників правоохоронних органів (СПО) знаходиться їх особиста безпека. Окрім ризику для життя й здоров'я, загрозу становлять негативні стресові фактори, пов'язаних зі службовою діяльністю: стан здоров'я, відсутність соціального захисту, фінансові проблеми, відсутність нормальних умов праці, несправедливе ставлення керівництва, невлаштованість побуту, недосконалість законодавства, ненормований робочий день, посягання на особу працівника та його власність тощо [1, с. 70-71].

Поряд з цим, важливим є соціально-правовий захист СПО в умовах професійного ризику. Передбачені законом права і переваги забезпечують їм виконання професійних обов'язків або прийнятих на себе зобов'язань і, насамперед, забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави від злочинних посягань [2, с. 161]. Зокрема, стаття 3 Закону України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» подає формулу державного захисту СПО, виражену через реалізацію права на: фізичний захист шляхом застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї; одержання допомоги фізичного, фінансового, організаційно-технічного характеру; матеріальну компенсацію у певних випадках. До спеціальних заходів забезпечення безпеки Законом віднесено: особисту охорону, охорону житла і майна; видачу зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; встановлення телефону за місцем проживання; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку; забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту; переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміну зовнішності, персональних та/або біометричних даних, переселення в інше місце проживання [див. також: 3, с. 376–378].

Поняття «безпека діяльності» СПО ширше, ніж забезпечення лише їх особистої безпеки. Воно включає низку взаємопов'язаних компонентів:

- економічна безпека – відповідність матеріального забезпечення працівника його об'єктивним матеріальним потребам;

- правова безпека – відповідність правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ об'єктивним умовам і завданням цієї діяльності;

- матеріально-технічна безпека – відповідність матеріально-технічного забезпечення службово-професійній діяльності, об'єктивним умовам і завданням останньої;

- соціальна безпека – відповідність соціального статусу органів служб і підрозділів та їх працівників важливості тих правоохоронних завдань, які вони виконують;

- соціально-психологічна безпека – відповідність громадської думки про діяльність правоохоронних органів реальним професійним та особистісним типам працівників;

- кадрова безпека – відповідність рівня професійної надійності кадрів вимогам, які висуваються до особи рядового або керівного складу;

– інформаційна безпека – відповідність можливостей отримання інформації, необхідної для ефективної професійної діяльності, реальній потребі мати таку інформацію для вирішення службових завдань;

– спеціальна безпека – ефективність спеціальних заходів оперативно-розшукового, контррозвідального та іншого характеру, дій підрозділів власної безпеки із захисту від деструктивного впливу злочинного середовища;

– психологічна безпека – відповідність спеціальних заходів, спрямованих на профілактику та попередження психологічної деформації особистості співробітника ступеню реального впливу на нього психотравмуючих факторів, пов'язаних із професійною діяльністю;

– фізична безпека – відповідність комплексу правових, матеріально-технічних, управлінсько-організаційних та інших заходів, що забезпечують збереження життя й здоров'я співробітників при виконанні ними професійних обов'язків.

Аналіз спеціальних досліджень свідчить, що правовий захист правоохоронців залишається невирішеною проблемою, яка створює перешкоди для розвитку та утвердження стабільності в суспільстві. Аналіз статистичних даних щодо звернень військовослужбовців (усіх силових структур) до омбудсмена свідчить про стрімке збільшення навантаження на Департамент зокрема та Секретаріат Уповноваженого з прав людини загалом. Протягом 2020 р. зафіксовано 1272 звернення, то 2021 р. їхня кількість суттєво зменшилася – було подано лише 495 звернень. Проте 2022 р. ситуація змінилася. За офіційними даними, цього року надійшло 11 217 скарг про порушення прав людини в секторі безпеки та оборони, тобто спостерігалось різке зростання їх кількості. Якщо зважити на загальну кількість звернень (42 485), то понад 25 % із них – це звернення про порушення прав людини в секторі безпеки та оборони. Існують також інші дані: ГО «Юридична сотня» у річному звіті за 2022 р. зазначила, що кількість звернень військовослужбовців щодо порушення їхніх прав становить 27 996 [див. також: 4, с. 175–179].

В сучасних умовах удосконалення реформування системи забезпечення національної безпеки та оборони держави, особливого значення набуває парламентський й громадянський контроль за додержанням конституційних прав і свобод військовослужбовців – ключовий елемент демократичного цивільного контролю над сектором безпеки та оборони України. На сьогодні у складі Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини функціонує Департамент моніторингу додержання прав у секторі оборони та прав

ветеранів і військовослужбовців, полонених та членів їх родин. Його діяльність координує Представник Уповноваженого з прав людини в системі органів сектору безпеки і оборони. Основним завданням структури є забезпечення реалізації повноважень Уповноваженого у сфері здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод громадян, які перебувають на військовій службі.

Подібна ситуація й тенденції військового часу актуалізували вивчення досвіду провідних країн у царині захисту прав і свобод військовослужбовців, пошуки можливих форм запровадження інституту військового омбудсмена в Україні. Висловлюються думки, що Україна потребує інституту незалежного від військового командування експертного органу, який наділений повноваженнями з отримання та розслідування звернень і скарг безпосередньо від військовослужбовців. Омбудсмен з військових питань повинен розглядати й реагувати на скарги і звернення, пов'язані з будь-якими порушеннями як з боку військовослужбовців, так і з боку сектору безпеки та оборони. У вересні 2023 р. з'явилась інформація Міністерства оборони України, що в ЗСУ запроваджуватиметься посада військового омбудсмена.

Участь правоохоронних органів у спеціальних операціях (у т.ч. – як складової або засобу забезпечення військових дій) актуалізує проблему забезпечення прав (захисту) СПО у таких специфічних умовах військового часу. У воєнний час, зокрема, це стосується участі СПО у спеціальних операціях. Нині система законодавчих та відомчих нормативних актів, що регламентують діяльність СПО у сфері проведення спеціальних операцій з протидії злочинам проти основ національної безпеки України, є досить розгалуженою. Подібні норми закріплені, насамперед, у Конституції України, положеннях Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України, законах України. До спеціалізованих нормативно-правових актів відноситься і комплекс відомчих наказів.

Між тим, умови військового часу та потреби оперативно-бойової діяльності спецслужб викликали необхідність розробки нового відомчого нормативного акту, який визначав би весь спектр спеціальних операцій, регламентував основи їх планування організації та проведення. Йдеться про розробку нормативно-правових і керівних документів, які регламентують порядок організації, підготовки та проведення спільних спеціальних операцій, узгодження питань проведення спільних заходів бойової і спеціальної підготовки, навчань з метою підвищення рівня взаємодії оперативних підрозділів.

Безперечно, рівень правового захист СПО залежить і від їх правосвідомості, знання власних прав та обов'язків.

Література:

1. Суббот А. І. Проблеми соціального захисту працівників правоохоронних органів як ключового фактора забезпечення їх безпечної діяльності. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. №12. С.69–76.

2. Назаренко О. Л. Проблеми соціального захисту співробітників спецслужби в умовах професійного ризику. *Роль і місце національної спецслужби в історії українського державотворення*: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 17 березня 2017 року / Упор. О.О. Харіна, Т.О. Давидова, О.І. Матяш. К.: Нац. акад. СБУ, 2017. С.161–162.

3. Терехов В.Ю. Захищеність працівників правоохоронних органів: окремі питання нормативно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 376–378.

4. Медвідь Л.П. Зміст та характеристика парламентського контролю за додержанням прав та свобод людини і громадянина, в тому числі військовослужбовців. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С.175–179.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-462-0-16>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З ПОТРАПЛЯННЯМ У МІСЦЯ НЕСВОБОДИ ЗАБОРОНЕНИХ ПРЕДМЕТІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Віцен Властиміл

*доктор права, професор, ректор
Університет політичних та соціальних наук
м. Колін, Чехія*

З метою реалізації нашою державою завдань щодо адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу [1], нами детально опрацьовано досвід Республіки Польща щодо запобігання потрапляння до засуджених, позбавлених волі, заборонених предметів.

Варто зазначити, що окремі положення КВК Республіки Польща доцільно застосовувати і у нашій державі. Так, у § 1 ст. 73 КВК РП